

Vattenmiljö och vattenkraft

Till civilutskottet

Civilutskottet beslutade den 15 maj 2018 att ge näringsutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens proposition 2017/18:243 Vattenmiljö och vattenkraft och två motioner som har väckts med anledning av propositionen.

Näringsutskottet framhåller bl.a. att propositionen är en viktig del i arbetet för att Sverige ska klara en kontrollerad övergång till ett helt förnybart elsystem med nya energipolitiska mål. Utskottet förordar därmed att civilutskottet tillstyrker propositionen.

I yttrandet finns två avvikande meningar (SD, V).

Utskottets överväganden

Vattenmiljö och vattenkraft

Inledning

De förslag som förs fram i propositionen om vattenmiljö och vattenkraft syftar till att genomföra de delar av den energioverenskommelse som slöts mellan fem riksdagspartier 2016.

Två motioner har väckts med anledning av propositionen (SD, V).

Bakgrund

En energipolitisk överenskommelse slöts i juni 2016 mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Kristdemokraterna. Överenskommelsen innebär att Sverige ska ha moderna miljökrav på svensk vattenkraft. Prövningssystemet ska utformas på ett sätt som inte blir onödigt administrativt och ekonomiskt betungande för den enskilde i förhållande till den eftersträlvade miljönyttan. Vidare bör reglerna för omprövning av vattenverksamheter som vattenkraftverk och dammar förenklas så långt det är möjligt med hänsyn till behovet av att säkerställa en hållbar utveckling där våra vattenresurser inte kan betraktas som vilken resurs som helst. Överenskommelsen innebär också att vattenkraftens utbyggnad främst ska ske genom effekthöjning i befintliga verk med moderna miljötillstånd och att nya anläggningar ska ha moderna miljötillstånd.

Propositionen

I propositionen anges att vattenkraftens utbyggnad främst ska ske genom effekthöjning i befintliga verk med moderna miljötillstånd och att nya anläggningar ska ha moderna miljötillstånd. Detta ska enligt propositionen bl.a. ske genom omprövning av tillstånd på verksamhetsutövarens initiativ. I prövningen ska det finnas ett nationellt helhetsperspektiv med avvägningar mellan behovet av åtgärder som förbättrar vattenmiljön och behovet av en nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel. För helhetssynen ska det finnas en nationell plan som ska vara vägledande för myndigheternas arbete med prövningarna och för vattenförvaltningen. Planen anger vilka verksamheter som bör prövas i ett sammanhang och när prövningen senast bör ha påbörjats. Som huvudregel får en verksamhet bedrivas utan att ha moderna miljövillkor till dess det är dags för prövning enligt planen.

När det gäller alla vattenverksamheter föreslås i propositionen att regeringen ska få meddela generella föreskrifter om försiktighetsmått. Den s.k. båt-nadsregeln för prövning av vattenverksamheter tas bort. Om en verksamhet

bedrivs med stöd av urminnes hävd, privilegiebrev eller annan äldre s.k. särskild rättighet, ska den rättigheten anses ha tillkommit enligt motsvarande bestämmelser i miljöbalken.

I fråga om såväl vattenverksamheter som miljöfarliga verksamheter och verksamheter som prövas särskilt enligt sektorslagstiftning föreslås uttryckliga bestämmelser om att verksamheterna inte får äventyra att vattenmiljön uppnår den kvalitet som följer av EU-rätten eller försämra vattenkvaliteten i strid med ett försämringsförbud. De möjligheter att ställa mindre långtgående krav som följer av EU-rätten till förmån för samhällsnyttiga verksamheter ska utnyttjas fullt ut vid t.ex. meddelande av miljö kvalitetsnormer och andra föreskrifter samt vid beslut om klassning av vattenförekomster.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2019.

Vissa kompletterande uppgifter

Energiöverenskommelsen

I juni 2016 slöts en energipolitisk överenskommelse mellan fem partier – Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Kristdemokraterna. Överenskommelsen är en gemensam politisk färdplan för en kontrollerad övergång till ett helt förnybart elsystem med nya energipolitiska mål.

När det gäller vattenkraftens betydelse i energisystemet framgår följande av energiöverenskommelsen:

- Sverige ska leva upp till EU-rätten och dess krav på vattenverksamheter.
- Sverige ska ha moderna miljökrav på svensk vattenkraft, men prövnings-systemet ska utformas på ett sätt som inte blir onödigt administrativt och ekonomiskt betungande för den enskilde i förhållande till den eftersträlvade miljönyttan.
- Reglerna för omprövning av vattenverksamheter som vattenkraftverk och dammar bör förenklas så långt det är möjligt med hänsyn till behovet av att säkerställa en hållbar utveckling där våra vattenresurser inte kan betraktas som vilken resurs som helst.
- Vattenkraftens utbyggnad ska främst ske genom effekthöjning i befintliga verk med moderna miljö tillstånd. Nya anläggningar ska ha moderna miljö tillstånd.
- Nationalälvarna, och övriga älvsträckor som anges i lagen, ska även i fortsättningen skyddas från utbyggnad.
- Vattenkraftsbranschen ska fullt ut finansiera de kostnader, för t.ex. omprövning av verksamheter, som gör att Sverige lever upp till EU-rätten och dess krav på vattenverksamheter. Arbetet ska utgå i från den partsdiskuterade fondlösning som Energimyndigheten och Havs- och vattenmyndigheten har haft.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis understryka att vattenkraften är en värdefull tillgång i både det svenska och det nordiska elsystemet. Vattenkraften spelar en central roll för elförsörjning, som enskilt produktionsslag men också som regler- och balanskraft. I dagsläget levererar vattenkraften flera av de viktiga systemtjänsterna i elsystemet såsom spännings- och frekvensreglering. Vattenkraften bidrar till ett konkurrenskraftigt energisystem med låga utsläpp och med trygga leveranser av elenergi. Den har också en särskilt viktig roll vid omställningen till ett helt förnybart energisystem genom att underlätta introduktionen av vind- och solkraft. För att möta behovet av en mer reglerbar förnybar elproduktion behöver vattenkraftens tillgängliga effekt och reglerförmåga öka jämfört med i dag, och utskottet vill framhålla att det finns goda möjligheter att åstadkomma det i samband med uppgraderingar av befintliga vattenkraftverk.

Av den energipolitiska överenskommelse som har träffats mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Kristdemokraterna framgår att Sverige ska ha moderna miljökrav på svensk vattenkraft. Det framgår vidare att prövningssystemet ska utformas på ett sätt som inte blir onödigt administrativt och ekonomiskt betungande för den enskilde i förhållande till den eftersträlvade miljönyttan. Överenskommelsen innebär också att reglerna för omprövning av vattenverksamheter som vattenkraftverk och dammar bör förenklas så långt det är möjligt med hänsyn till behovet av att säkerställa en hållbar utveckling där Sveriges vattenresurser inte kan betraktas som vilken resurs som helst. Enligt överenskommelsen ska också vattenkraftens utbyggnad främst ske genom effekthöjning i befintliga verk med moderna miljötillstånd, och nya anläggningar ska ha moderna miljötillstånd.

För att bl.a. genomföra de vattenkraftsrelaterade delarna av energiöverenskommelsen har regeringen överlämnat propositionen Vattenmiljö och vattenkraft till riksdagen. Utskottet välkomnar propositionen som enligt utskottet är en viktig del för att Sverige ska klara en kontrollerad övergång till ett helt förnybart elsystem med nya energipolitiska mål. Utskottet har heller inget att invända mot de föreslagna ändringarna i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln, lagen (1978:160) om vissa rörledningar, lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet, ellagen (1997:857) eller naturgaslagen (2005:403). Mot denna bakgrund förordar utskottet att civilutskottet tillstyrker regeringens proposition och avstyrker motionerna.

Stockholm den 24 maj 2018

På näringsutskottets vägnar

Jennie Nilsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jennie Nilsson (S), Lars Hjälmared (M), Anna-Caren Säterberg (S), Hans Rothenberg (M), Per-Arne Håkansson (S), Josef Fransson (SD), Anna Wallén (S), Lise Nordin (MP), Mattias Jonsson (S), Mattias Bäckström Johansson (SD), Maria Weimer (L), Penilla Gunther (KD), Patrik Engström (S), Håkan Svenneling (V), Rickard Nordin (C) och Jessica Polfjärd (M).

Avvikande meningar

1. Vattenmiljö och vattenkraft (SD)

Josef Fransson (SD) och Mattias Bäckström Johansson (SD) anför:

Vi välkomnar i stort de regelförändringar som nu föreslås i regeringens proposition när det gäller vattenmiljö och vattenkraft. Vi i Sverigedemokraterna har också varit drivande för att få till en förändring i denna riktning. Vi anser dock att regeringens förslag, som det ser ut i dag, får en orimlig konsekvens i och med att de verksamhetsutövare som har ett pågående ärende eller nyligen har fått ett lagakraftvunnet föreläggande inte kommer att beröras av de nya reglerna. I likhet med vad som anförs i motion 2017/18:4155 (SD) anser vi därför att förslaget bör anpassas så att de nya reglerna kommer att gälla även för handläggning och prövning av mål och ärenden som har inletts före det föreslagna ikraftträdandedatumet. Vi förordar därför att civilutskottet tillstyrker propositionen med den ändring som föreslås i den nämnda motionen. Civilutskottet bör därmed tillstyrka denna motion och avstyrka övriga motionsyrkanden.

2. Vattenmiljö och vattenkraft (V)

Håkan Svenneling (V) anför:

Med anledning av den proposition om vattenmiljö och vattenkraft som riksdagen ska ta ställning till vill jag i detta sammanhang framhålla att vattenkraften är av stor betydelse för Sveriges energiförsörjning. Vattenkraften står för en stor del av den förnybara elproduktionen samtidigt som den är en resurs för att reglera variationerna över dygn och år i produktionen av sol- och vindenergi och spelar därmed en stor roll för effektbalansen i kraftsystemet. Samtidigt kan jag, som också framhålls i motion 2017/18:4151 (V), konstatera att vattenkraften – på många sätt – påverkar både landskap och ekosystem negativt. Jag vill dock påpeka att jag ser stora värden med en stark vattenkraftsproduktion men vill samtidigt, i likhet med det som anförs i den nämnda motionen, framhålla att produktionen behöver anpassas med hänsyn till biologisk mångfald och de nationellt uppsatta miljömålen. Jag instämmer vidare i att regeringens proposition innebär ett steg i rätt riktning för en mer miljöanpassad vattenkraft men anser att förslagen sammantaget är otillräckliga för att uppnå en lagstiftning som säkrar en hållbar vattenkraft samtidigt som den biologiska mångfalden värnas. Mot denna bakgrund förordar jag att civilutskottet tillstyrker motion 2017/18:4151 (V) i sin helhet. Det innebär följaktligen att propositionen bör avstyrkas i de delar som anges i motionen och

att civilutskottet förordar att riksdagen ställer sig bakom de tillkännagivanden som föreslås. Övriga motionsyrkanden bör avstyrkas av civilutskottet.

Särskilda yttranden

Vattenmiljö och vattenkraft (L)

Maria Weimer (L) anför:

Vattenkraften är en grundpelare för att Sverige ska ha en säker och effektiv elproduktion med små utsläpp av växthusgaser till konkurrenskraftiga priser. Jag har därför i det föregående ställt mig bakom utskottets ställningstagande om att propositionen Vattenmiljö och vattenkraft bör tillstyrkas. Jag vill dock, genom detta särskilda yttrande, tydliggöra att Liberalerna inte står bakom den energiöverenskommelse som i juni 2016 slöts mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Centerpartiet, Miljöpartiet och Kristdemokraterna. Enligt min uppfattning är överenskommelsen dyr, dålig för Sverige och saknar klimatnytta.